

Nus e l'immigraziun

Ina realitad inevitabla dal 21avel secul

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **En Grischun enconuschainsa oz be ina furma d'extremissem politic violent, quel dals caots esters e svizzers che cun lur regl da destrucziun vulan impedir a Tavau sentupadas da magistrats elegids democraticamain dals agens pievels. En Svizra ed utrò datti dentant in segund extremissem politic violent, quel dals uschedits chaus bluts, numnads «skinheads» en Gronda Bretagna ed auters pajais; er els vegnan adina pli impertinents.** Quai han ins vesì da chalonda avust sin il Rütli, cur che var tschient d'els han disturbà il pled festiv da cuss. naz. Franz Steinegger. Era la polizia era qua, per cletg; uschia ha'la pudì rimnar ils cuntels ed il gas lacrimogen che lezs «demonstrants paschaivels» purtavan cun sai. L'oratur ha pia fatg ses pled e schizunt prendì enconuschientscha dals giuvenils chavls, sa drizzond directamain ad els.

■ **Attatgads perquai ch'els èn differents**

L'extremissem violent da dretga percorsch'ins pli pauc perquai ch'el sa drizza be cunter gruppas determinadas d'umans: «Tgi che n'ha betg la pel alva, tgi che na vul sa liar vid in domicil stabel, tgi che fa part d'ina cuminanza religiosa che n'è betg cristiana, tgi ch'ha pli gugent relaziuns d'amur omosexualas, è en privel da vegnir smanatschà, insultà, mulestà u pitgà giu publicamain. Il mecanissem d'odi e d'exclusiun resta, las nodas adatta ins als basegns da la situaziun. Umans vegnids dals pajais da l'anteriura Jugoslavia u da Turchia, sco er umans da pel naira (...) fan atras mintga di attatgas e discriminaziuns (...). Ina gruppa da chaus bluts armads e mascrads, sbragind: 'Nus lain la guerra!' ed: 'Ora cun ils esters!', ha attatgà ad Opfikon/ZH, ils 4 d'avrigl 1998, giuvenils esters che spetgavan avant ina sala da gimnastica nua che la scola organisava in eveniment sportiv (...). A Lugano, ils 5 d'october 1997, han chaus bluts pitgà in nair (...); in d'els l'ha terrà cun ina buttiglia, auters l'han lura tractà cun pajadas (...). A Turitg, Limmatquai, ils 13 d'october 1995 (...) han dus chaus bluts attatgà in Tamil tschentà sin in banc. In d'els che purtava stivals da cumbat, senza avvertir l'um, l'ha dà ina pajada en la fatscha, uschè ch'il Tamil è crudà senza schientscha. L'auter chau blut l'ha lura dauzà enfin a l'autezza da ses pèz e bittà sin il

Var tschient chaus bluts han disturbà la Festa federala 2001 sin il Rütli.

MAD

passape (...). En november 1995 persequitavan chaus bluts giuvens esters da la culegna Kappelisacker ad Ittingen/BE (...). Tenor la polizia chantunala avevan lezs chaus bluts tranter 14 e 20 onns. Tar perquisiziuns ha'la sequestrà material da propaganda extremista, sco er armas da pitgar e da stgannar¹⁾. Sco noda vala pia tgi che dat en egl entras sia atgnadad etnica; periclitadas èn cunzunt persunas estras spezialmain vesaihlas.

■ **Dapi passa tschintg decennis**

Tals umans vegnan dentant dapi decennis a star e lavurar en Svizra ed auters pajais industrials. En la segunda mesadad dals 20avel secul èn milliuns emigrads da pajais mediterrans encunter nord. En Svizra en ils onns tschinquanta e sessanta vegnivan cunzunt Talians; or percorsch'ins plitost ils Albanais, dasper er ils Tircs e schizunt, pervi da lur pel, ils Tamils, minoritad etnica e religiosa da Sri Lanca. En Piemont e Lombardia vegnivan Calabrais e Sicilians, sco en «Rocco e i suoi fratelli» (1960), film da Luchino Visconti; oz lavura «glieud da Somalia, las Inslas dal Cap verd e las Filippinas pelpli en economias privatas, ils Senegalais e Marocans en il commerzi ambulat ed ils Chinois en ustari»²⁾, entant ch'immigrants illegals africanos, asiatics e balcanics sbartgan adina puspè en las anteriuras regiuns d'emigraziun da la mesinla taliana. En Catalugna vegnivan Andalus, Aragonais e Castiglians, numnads «els altres catalans» («tschels Catalans») tenor il titel dal

bestseller (1964) da Francesc Candel i Tortajada, in figl da tals immigrads; oz domineschan ils Marocans, ed immigrants clandestins africanos passan adina puspè il Chanal da Gibraltar, saja quai vivs sin ina bartga, saja quai morts suenter in naufragi. Tircs emigreschan dapi decennis en Germania ed Austria. L'Uniun cristiandemocrata tudestga, en l'opposiziun dapi 1998, reconuscha pir uss in fatg ch'ella snegava cura ch'ella furmava la regenza federala, numnadamain che la Germania è in pajais d'immigraziun; las consequenzas politics da lezza constataziun vegn ins a discutir là enfin a las elecziuns federalas da l'atun 2002. Las migraziuns ord pajais main sviluppadas en regiuns pli sviluppadas pertutgan pli u main tut l'Europa.

■ **La vusch da Cassandra**

Lezs moviments demografics na derivan però be da l'attracziun natirala entras plazzas da lavur. Nus sco burgais d'in stadi d'accoglientscha duain chapir era tschels facturs. Qua ans gida ina retschertga pustada dal Ministeri federal tudestg per perscrutaziun e tecnologia; ses fritgs inquietants èn cumparids 1993 e puspè 1994³⁾ ed han sa verifitgads entras ils eveniments dals davos set onns, ma n'han para betg chattà l'attenziun meritada. Vusch da Cassandra n'èn betg adina bainvesidas; ins po las taschentar, ma las realitads ch'ellas descrivan senza retegnientschas sa fan palais baul u tard. Ils dus politologs che han elavurà lez essai, cuntrari a la regenza tudestga da

lezza giada, resguardavan la Germania sco in pajais d'immigraziun. Tenor els deriva lez moviment vers noss Occident era da la diminuziun e dal vegliandrament da nosa populaziun. Els na sa cuntentan dentant betg cun lezza constataziun, mabain proponan pliras mesiras encunter ils dischavantatgs dal svilup demografic: «Probablmain vegnan economia, societad e stadi transformads radicalmain. Quai metta la politica avant sfidas excepziunalas. Per pudair las dumagnar, ston las populaziuns da pajais sco la Germania reconuscher che lur culturas d'individualissem periclitescan lur existenza fisica, pia era lur identitad etnica e spiertala» (pp. 119–120).

■ **Per ina politica cun vasts orizzonts**

Ils auturs profetiseschan: «En l'emprima mesadad dal 21avel tschientaner vegnan probablmain paucs immigrants d'intschess culturals situads damanaivel, pia parentads, sco cunzunt l'Europa, e dapli d'ambients relativamain lontans e nun-enconuschents (...). En confrunt cun il mund datti paucas naschentschas en l'Europa, e quai era en ses pajais da l'ost (...). Las populaziuns da l'Europa dal vest (...), adina pli paucas e pli veglias, vegnan pia adina pli savens a survegnir immigrants d'intschess culturals adina pli lontans (...). Sch'ins n'als po integrar tuts, vegni grev u insupportabel, per grondas parts da la populaziun indigena, da viver cun immigrads d'etnia e cultura fitg differenta. Lura pudess il stadi crudar tgunsch en crisas che smanatschasan sia existenza. Per las evitar, stuess ins definir il pli spert pussaivel ina politica d'immigraziun lianta per la Germania e la Cuminanza [oz Uniun, G.S.-C.] europeica. Ina tala politica (...) stuess far endament ch'ils immigrants futurs sa differenzieschan probablmain detg da la populaziun indigena (...). Sper la formulaziun d'in tal program constructiv, stuess ins stgaffir gia uss las premissas per integrar blers immigrants, cunzunt areguard la furmaziun e scolaziun (...). L'impurtanza da lezzas è fundamentala (...). Ins duai bajegiar e cumpletter in vast sistem da furmaziun da creschids (...). Quest pensum dal maun public na pon ins sur-laschar a las fatschentas. Lez sistem e sia finanziaziun duain ins francar giuridicamain (...). La populaziun sto enleger che relaziuns demograficas novas obligeschon ad emprender per vita duranta e che quai n'è betg ina chausa privata

dal singul, mabain in duair social uschè relevant sco quel d'ir a scola» (pp. 129–130 e 132).

■ **In pensum civic essenzial**

L'integraziun d'immigrads vegn pia adans fatschentar adina dapli en ils decennis proxims. Da quest punct da vista duainsa giuditgar las «activadads» dals chaus bluts encunter esters. Ellas na resguardan betg be il dretg penal, sco atatgas encunter umans e derasaziun d'ideologias rassistas. Ellas èn politicamain nuschaivlas e condemnablas, perquai ch'ellas engrevgian il pensum civic essenzial d'impedir il svilup da ghettos a l'ur da nosa societad. I na sa tracta da dir «gea» u «na» a l'immigraziun. Questa realitad inevitabla duainsa ordenar e chanalisar sco ch'i tutga en in stadi da dretg, senza accziuns selvadias e nunresponsablas sco dacurt a Friburg, ma cun curaschi e vast orizzont. En lez senn na faschessi betg donn d'enconuscher meglier l'essenza spiertala da blers immigrads, numnadamain l'islam. 1996 ha la Baselia evangelica reformada da nos chantun publicà in carnet da predigant Giuseppe La Torre (Bondo) per talian e tudestg, entitulà «La presenza musulmana en Svizra, sfida per las baselgias e pensums pastorals novs»; lezza lavur fitg instructiva na para d'avair chattà in grond resun. Bleras infurmasziuns, t. a. las datas da las festas musulmanas enfin a november 2004, leg'ins en in carnet special da la Cumi-siun federala encunter il rassissem⁴⁾. Gist dumengia che vegn, ils 2 da settember, da las 8.30 enfin a las 9 avantmezdi transmetta Radio DRS 2 ina discussiun davart il profet Muhammad tranter in predigant reformà ed in teolog musulman. S'infurmar pon ins tgunsch; i vul be la quaida.

¹⁾ Gesellschaft Minderheiten in der Schweiz (ed.), Rassistische Vorfälle in der Schweiz. 8001 Turitg (Stiftung gegen Rassismus und Antisemitismus, Schweizergasse 6) 2000, pp. 29, 88, 126, 178, 182.

²⁾ Willy Wottreng, Ein einzig Volk von Immigranten. Turitg (Orell Füssli 2000, ISBN 3-280-02652-0) p. 197.

³⁾ Meinhard Miegel e Stefanie Wahl, Das Ende des Individualismus. Die Kultur des Westens zerstört sich selbst. Seguonda ed. Minca (Aktuell, mvg-Verlag, ISBN 3-87959-500-3) 1994.

⁴⁾ Muslime in der Schweiz. Muslimans en Suisse. Muslimans in Svizra. Nr. 7/1999 da TANGRAM, bulletin da la Cumi-siun federala encunter il rassissem (GS-EDI, 3003 Berna, fax 031 322 44 37, posta electronica ekr-cfr@gs-edi.admin.ch).